

Naar een nieuw werkmodel voor ambulante begeleiding

Lucie Loman (Scholengroep Twente Speciaal)
Alfons Timmerhuis (Sardes)

Vooraf.....!!!!

- Projectvoorstel bij PO Platform Kwaliteit en Innovatie
- Initiatief: Scholengroep Twente Speciaal + Sardes
- Partners: SWV 07-01, REC Oostmarke (cluster 3), Huizingschool/Maatman (cluster 2)
- Nog geen formele toekenning
- Nog geen projectstart
- Op het gebied van AB is er weinig 'evidence based'

'Het gaat niet om de weg, maar om het perspectief. We gaan op reis, maar de wegen zijn niet aangegeven. Het wordt een gezamenlijk avontuur!'

Percentage rugzakleerlingen in PO en VO

T.o.v. basispopulatie	2000	2005
AB BO	0,34%	0,70%
AB VO	0,19%	0,53%

Deelname AB per cluster

	2000	2005
Cluster 2 PO	0,16%	0,18%
Cluster 2 VO	0,08%	0,12%
Cluster 3 PO	0,14%	0,28%
Cluster 3 VO	0,06%	0,12%
Cluster 4 PO	0,02%	0,25%
Cluster 4 VO	0,05%	0,30%

Groei rugzakleerlingen cluster 4 (absoluut)

Peildatum	Aantal ambulant begeleide leerlingen		
	(S)BAO	VO	TOTAAL
Oktober 2003	878	671	1549
Oktober 2004	2175	1157	3332
Oktober 2005	5313	2742	8055

Diagnostische kenmerken in % (2003-2004 en 2004-2005)

	(V)SO-scholen	Rugzak	Totaal
Autistische stoornis	12%	15%	13%
Stoornis van Asperger	4%	10%	6%
PDD-NOS	20%	35%	25%
Gedragsstoornissen	10%	5%	8%
Aandachtstekortstoornis	4%	2%	3%
Andere stoornis	4%	4%	4%
JHV zonder resultaat	7%	1%	5%
Stoornis niet vermeld	39%	28%	36%
Totaal	100%	100%	100%

Opmerkingen deelname AB per cluster

- Cluster 1: status aparte (vast budget)
- Cluster 2: stijging in 2005 na een dip in 2004
- Cluster 2: flinke verschillen per REC, bv. PO 2005 REC2 0,14% en REC8 0,25%
- Cluster 3: tussen 2000 en 2005 verdubbeling in PO en VO
- Cluster 3: in 2005 flinke verschillen bij AB VO (bv. REC10 0,06% en REC18 0,26%)
- Cluster 4: deelname AB in 2005 verzesvoudigd t.o.v. 2002

Conclusies m.b.t. groei en AB

- Deelname AB sterker toegenomen dan het aantal (V)SO-inschrijvingen
- AB en plaatsing in het SO zijn geen 'communicerende vaten': meer leerlingen in SO betekent niet dat er minder leerlingen AB volgen
- REC's met hoog deelnamepercentage AB in 2000 zitten ook hoog in 2005
- Sterke samenhang tussen deelname AB in het BO en AB in het VO
- Factor 4 tussen het maximale en minimale deelnamepercentage binnen een cluster (een factor 6 in cluster 3)
- Gebruik van AB is een regio-specifieke keuze! (?)

Mogelijke verklaringen van de groei (plaatsing + LGF)

22%	Groei cluster 4 via rugzak als beoogd effect/inhaalvraag
7%	Overdracht pupillen Rijks JJI naar ZMOK
6%	Groei door overig residentieel onderwijs
6%	Opvang van thuiszitters
10%	'Nieuw leren'/schaalgrootte
23%	Betere/eerdere signalering en diagnostiek (ASS)
6%	Meer allochtone leerlingen
10%	Meer leerlingen HAVO/VWO met LGF
10%	Onterechte indicaties (volgens LCTI)

Maatregelen REC's

- Instellen wachtlijst
- Uitbreiden personele capaciteit AB
- Verhogen caseload
- Verminderen begeleidingstijd
- Beperkt pakket voor wachtlijstl.
- Herverdeling/clustering middelen
- Aantal rugzakleerlingen per school
- Wel of geen zorg voor niet geïndiceerde leerling
- Clusteroverstijgende samenwerking

Onderzoek effectiviteit AB (SCO/GPI)

- 1995: Kool en Derricks
- PAB: minstens 88% geslaagde 'handhaving regulier onderwijs'
- Op grote schaal effect op begeleide leerkrachten (inzicht in problematiek/competentiegevoel)
- Op basis van gegevens geen effectieve modellen voor AB te onderscheiden
- Van belang: goede informatieverstrekking (procedures, voorlichting, oriëntatie op (V)SO, frequent voortgangsoverleg, inzage geven in vastgelegde activiteiten AB'er, schriftelijke vastlegging van procedures en regelmatige evaluatie van werkwijzen en effecten AB)
- Bescheiden bijdrage aan zorgverbreding

Conditie voor handhaving (SCO/GPI)

- Motivatie van ouders
- Zelfvertrouwen van leerlingen
- Aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling
- Ordelijk klassenklimaat
- Goede groepsfeer
- Aandacht voor individuele leerlingen
- Aanwezigheid van andere AB-leerlingen
- Houding en didactische deskundigheid van de leerkracht
- Goede samenwerking school – ouders – AB'er
- Ontvankelijkheid van de leerkracht voor AB'er
- Groepsgrootte is niet van belang!
- Succes bij een cumulatie van bovengenoemde factoren

Onderzoek AB Ammanstichting (ITS)

- Oudenhoven/Romijn (1998)
- Doelgroep: cluster 2
- AB'ers hoofdzakelijk leerkrachtgericht
- Oordeel ouders over AB gunstig (met name kindgerichte activiteiten)
- Planmatige organisatie en presentatie AB is van groot belang (ook op schrift)
- Frequent contacten (eens in de maand wordt als incidenteel ervaren)
- Inspelen op groei aantal jonge leerlinge, meer sociaal-emotionele en gedragsproblemen, meer relatief ernstige problemen

Caseload AB'er (Smets+Hover)

- Per fulltime AB'er tussen de 18-30
- Voor BAO meestal wat gunstiger dan voor VO
- Normformatie correspondeert niet met de gemiddeld hogere leeftijd van de AB'er
- Efficiëncywinst door meerdere rugzakkers per AB'er op één school
- Tijd voor scholing/expertiseontwikkeling schiet tekort
- Gemiddelde basisschool (210 leerlingen) heeft in 2005 gemiddeld 1-2 AB-leerlingen

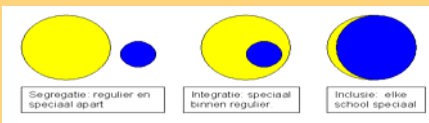
Gewoon Anders: Interdisciplinair expertisecentrum

- Na indicatiestelling analyseren wat nodig is: gesprek ouders + gesprek school (casemanager = AB'er)
- Besluitvorming over in te zetten begeleiding, middelen en deskundigen
- Leerkrachtenpool middels detachering
- 'Uitlening' aan reguliere scholen
- Werkende weg ervaringen opdoen ('modeling door teamteaching')
- Collegiale consultatie en observatie
- Specifieke na- en bijscholing
- Geheel of gedeeltelijk onderwijs verzorgen

Doel AB: integratie of inclusie?

- Integratie: zorgen dat leerlingen zich kunnen aanpassen aan het onderwijs
- Inclusie: zoeken naar een manier waarop alle leerlingen samen kunnen leren

Succesfactoren inclusief onderwijs (1)

- Actief uitdragen van de visie op inclusief onderwijs
- Helder toelatingsbeleid
- Passende organisatie ontwikkelen (lerende organisatie, toegankelijkheid, gezamenlijke verantwoordelijkheid, ondersteunende schoolleiding, groeieringsvorm voor samenwerkend leren)

Succesfactoren inclusief onderwijs (2)

- Laten zien welk gedrag van leerlingen verwacht wordt
- Een zorgteam samenstellen
- Onderwijs en didactiek aanpassen: differentiatie
- Intensief samenwerken met ouders
- Scholing en begeleiding afstemmen op behoefte

Succesfactoren inclusief onderwijs (3)

- Voorlichting geven en communiceren over het budget
- Samenwerken met instanties buiten de school
- Schoolbudgetten en leerlinggebonden financiering koppelen

Knelpunten AB

- Grotere scholen: meerdere AB'ers
- Overdraagbaarheid van expertise
- Professionalisering in relatie tot groei
- Versnippering en verlies aan begeleidingstijd door reizen
- Opbouwen van een relatie met leerkrachten
- Op wie steken we in: school, leerkracht of leerling?
- Agogische competenties en vaardigheden m.b.t. systeembegeleiding
- Toekomst AB: einde gedwongen winkelnering (?), vrije inzet budget (?)
- Vaste begeleidingstijd staat vaak haaks op wensen scholen voor individuele leerlingen

Dilemma's m.b.t. keuzes

- Specialisme versus generalisme
- Wensen ouders versus wensen school/leerkracht(en)
- Afmeten van tijd op basis van LGF-budget versus flexibiliteit
- AB richten op school/leerkracht versus richten op de leerling

Project werkmodel AB

- Samenwerking cluster 2, 3 en 4
- Pilot met één samenwerkingsverband (07-01)
- Literatuur- en veldonderzoek
- Enquête ouders en IB'ers
- Groepsgesprekken met IB'ers
- Werkconferentie AB'ers drie clusters
- Leren van anderen
- Uitwerken nieuw werkmodel
- Pilot
- Verwerking in een evaluatierapport